

Іван
ДРАЧ

*Українська
діаспора*

Харків
«ФОЛІО»
2018

УКРАЇНЦІ ВСІХ УКРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

СУЧАСНА ДУМА ПРО ТРЕТЬОГО БРАТА

*Виступ на I Конгресі українців незалежних держав
колишнього СРСР 22—23 січня 1992 р.*

Кажуть, що нас за часів Богдана Хмельницького було стільки ж, скільки і наших північних сусідів. Правда, історик Тарас Гунчак нас попереджає: коли ми приєднувалися за Переяславською угодою, то Москва територіально і загарбницьки вже сягала Тихого океану. Руські, або ж українці, дорівнювали москалям, або московитам. Згодом черкаси, або ж руські, стали українцями, а московити — руськими. Уже сто років тому (перепис 1897 року) українців було до тридцяти мільйонів, а росіян — до п'ятдесяти. Зараз українців у межах України майже стільки ж, як і сто років тому, а росіяни побільшилися втричі, і стало їх сто п'ятдесят мільйонів. Коли б українці розвивалися таким темпом, як росіяни, за цих останніх сто років, їх було б до ста мільйонів. Отож — де ж ми загубили половину свого народу, де ми загубили мінімум п'ятдесят мільйонів, де ми загубили свою половину? І чи зможемо ми коли не знайти їх на заплужених манівцях історії, то бодай якось або чимось компенсувати болісну і трагічну цю недостачу? Коли живемо кількісно напівнародом, напівісторією, напівминулим, то, може, і напівмайбутнім? Мов паралітики з блискучими очима, — згадайте Лесю Українку.

Я дивлюся на наше велелюдне зібрання, і на душі світло та радісно, як то не часто буває, коли здійснюється, нарешті, давня і велика мрія всього життя. Та водночас не полишає і присмак ще й якоїсь сумоти: і чому ж бо саме нам, українцям, національне єднання віддаровується долею так неча-

сто, навіть не кожному з наших поколінь? Кому завдячуємо цим — безликий, невблаганній силі під назвою Історія чи таки ж і самим собі? У пошуках відповіді на це запитання запитань для великого нашого народу вдивляємося у приклади інших, різного віку націй, чиє насіння розсівалося по всіх континентах, та й іноді дивуємося: чи такою вже пекучою є потреба їм збиратися докупи на рідній землі, аби радитися, як усім жити далі? Тим самим, скажімо, німцям, французам, іспанцям чи навіть полякам. Звичайно, про це їм краще відомо, але одне цілком очевидне: за ними довший чи коротший час стояли і стоять міцні фортеці національних держав, і кожен мав і має вільний вибір — повернутися до рідної домівки, на землю батьків, чи жити серед інших народів, залишаючись самими собою.

Для нас, українців, такого вільного вибору майже не було. Ми навіть не могли поремствувати, опинившись за межами України, що наша держава дбає не про нас. Не було нашої держави. Під різними назвами на нашій не своїй землі вкорінювалися сатрапії інших держав-метрополій з-поміж сусідів зі сходу й заходу, півночі й півдня, які наче заповзялися якщо не викорінювати Україну на Україні, то безкінечно випробувати нашу добрість і життєздатність своєю агресивністю.

Існує чимало націй, яких століттями підбивали під себе та гнобили інші нації. Трагічна унікальність історичної долі українства полягає ще й у тому, що нас шматували та роз'єднували водночас різні держави — Литва і Польща, Туреччина, Австро-Угорщина, Московія. Це не претензії до нинішніх спадкоємців цих держав. Це слід пам'ятати нам самим, коли комусь із нас іноді кортить аж надто картати наших предків за розбрат і незгоди. У різні боки ставали вони обличчям до напасників і гнобителів, отож бувало, що спинами стояли одне до одного. А коли оберталися віч-навіч, то не завжди і не одразу впізнавали своїх. І так цілих тисячу літ. Відлуння тієї, сказати б, багатофронтовості чи

різнофронтовості відчуваємо навіть сьогодні, коли не лише зі слів суфлерів-чужинців, а самі ще межуємося на західняків і східняків, поліщуків чи степовиків. І дай нам Боже розуму і волі, аби сьогодні українець Слобожанщини не почувався чужинцем у Галичині і навпаки. Відчуттям єдиної кривоти здолаймо поняття діаспори в самій Великій Україні, і тоді побачимо, як притлумляться найболючіші проблеми існування українців на діаспорах у далеких і ближчих державах. Ось чому від самого початку боротьби Руху за незалежну самостійну Україну навіть не заклик, а закликом нашим лунає: «Єдність! Єдність! Єдність!». І хай залишається це нашою палкою молитвою і непорушною присягою й надалі.

Любі побратими і посестри! Багато є цілей, завдань, які ми ставимо і ставитимемо на цьому українському форумі, але кожне питання бачиться мені як складник того великого рівняння, з якого слід вивести один-єдиний результат: реальна, цілковита державність нашої України. Ми вітаємо одне одного з уже потрібним проголошенням незалежності України, однак 16 липня 1990 року, 24 серпня і 1 грудня 1991 року можна порівняти ще тільки з зачаттям, родинами і хрестинами (чи радше — з Різдвам і Водохрещею) нашої нової Української держави. Коли вона заговорить на повен свій голос, зробить перші упевнені кроки по землі та почне зростати і міцніти — це, власне, залежить від того, наскільки буде мужніти, розумнішати, ставати працьовитішим і непохитнішим наш патріотизм — усіх купно і кожного зособна.

Мені здається, що саме на цьому вселенсько-українському вічі, окрім багатьох практичних завдань наших спільних дій надалі, годилося б нам спекатися і деяких шкідливих, отруйних міфів, які століттями творили про нас і наші недруги, та й ми самі.

Перший, і найпричпливіший, той, що й досі висотує нашу національну енергію, є міф про те, ніби українська нація якщо не геть позбавлена державотворчих властивостей,

то буцім має їх не досить. Сумніви подібного кшталту роз'я-
трували душу і волю навіть не одному з великих українців
у минулому, сіяли розчарування, послаблювали потугу до
порятунку народу. Цю хворобу не цілком безуспішно транс-
плантували в національну свідомість, особливо на терені так
званої Радянської України в складі СРСР, не лише російська
розумова еліта, а й українські більшовики, серед яких одні за
самовбивчим покликанням, інші через засліплення виступа-
ли воістину могильщиками, гробокопателями власної нації.
На кожного новонародженого українця чекала змалечку іде-
ологічна лоботомія, щоб він довіку не знав про нескінченну
боротьбу своїх предків за гідне місце нашого народу серед
інших держав. Героїчна козаччина Богдана Хмельницького та
Івана Сірка, державницька політика Івана Мазепи, збройна
боротьба за своє існування УНР 1917—1918 років, звитяз-
ні подвиги вояків ОУН-УПА, вся безперервність жертвов-
них національно-визвольних змагань кращих синів і дочок
України аж до останніх років обплъовувалися і мерзлилися,
аби у казані брехні під шаленим тиском кривавого терору
і репресій вивести новий тип українця — пахолка інших
держав, а не будівника власної. Іноді скрушно нарікаємо,
що чужим і власним нашим селекціонерам таки вдалося
обернути частину українців на зденаціоналізований гібрид,
вивести якусь кількість покручів, прищепити гілку вовчої
ягоди до української калини. Побіймося Бога! Кому останні
два роки не довели увіч, що українська нація — нерозчинна,
що за всіма законами живої природи навіть штучно виведена
свідомість, врешті-решт, повертається раніше чи пізніше до
своїх предковичних національних генів, той справді знеси-
люється і капітулює як патріот. Студентська жовтнева ре-
волюція в Києві 1990 року, масове поширення ідей Руху, які
посялися навіть у головах його супротивників, і, нарешті,
референдум 1 грудня 1991 року, а також повсюдне зростання
національної свідомості українства в несприятливих умовах

ЗМІСТ

Іван Драч і діаспора. <i>Богдан Горинь</i>	3
УКРАЇНЦІ ВСІХ УКРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!	18
Сучасна думка про третього брата. <i>Виступ на I Конгресі українців незалежних держав колишнього СРСР 22—23 січня 1992 р.</i>	18
Доповідь на Першому Всесвітньому форумі українців	33
Цілісність українського світу. <i>Інтерв'ю журналу «Український Світ» (1993 р.)</i>	40
Виступ на зборах Української Всесвітньої Координаційної Ради	44
Відкритий лист Президентові України Л. М. Кравчуку, Голові Верховної Ради І. С. Плющу, Прем'єр-міністрові України Л. Д. Кучмі	55
УВКР: сьогодні й завтра. <i>Інтерв'ю «Народній газеті» (вересень 1993 р.)</i>	63
«Тільки з початком весни з'являються проліски». <i>Інтерв'ю газеті «Вісті з України» (березень 1994 р.)</i>	68
Почуватися, як люди між людей. <i>Інтерв'ю прес-службі Української Всесвітньої Координаційної Ради напередодні її засідання, яке відбулося 8 грудня 1994 р.</i>	75
Тези доповіді на засіданні УВКР 8 грудня 1994 року	79
Виступ на звітно-виборній конференції товариства «Україна»	88

Берегти українську державу. <i>Інтерв'ю про підсумки роботи Української Всесвітньої Координаційної Ради прес-службі УВКР (січень 1995 р.)</i>	108
Правда і кривда Другої світової війни	111
Вітання Слобожанщині!	117
На «Діаспорному фронті» без змін? <i>Інтерв'ю газети «Зеркало недели» (серпень 1995 р.)</i>	123
Реальність української єдності	135
ВІД ФОРУМУ ДО ФОРУМУ	139
Інтерв'ю американським газетам	139
Зустріч Івана Драча зі Збігнєвом Бжезинським	140
Іван Драч: «Я втомився від політичних ігрищ...»	146
Голод-33. <i>Доповідь на Міжнародній науковій конференції, присвяченій 60-й річниці голодомору в Україні</i>	154
«Ви спершу зробіть той родинний дім, а потім вже святкуйте в ньому»	159
Нехай княгиня Ольга буде першою... ..	166
Він серед нас	169
Столітній Сосюра	172
Вік біблійних пророків, або Варіація на тему: дев'яностолітній письменник	176
Тепер і турок — не козак... ..	180
Патріарх Мстислав — сучасна легенда. <i>До сторіччя від дня народження</i>	184
Виступ на відкритті дзвіниці Михайлівського монастиря . . .	193
Українське небо	196
Чи ж є на світі українці?	200
Інтелігенція і вибори. <i>Доповідь на I Всеукраїнських зборах інтелігенції</i>	204

Іван Франко і ми	224
«... Стрепеніємось і думаймо». <i>Слово на Форумі демократичних сил</i>	233
«Ми маємо розвиватися одночасно і як Українська держава, і як світове українство»	237
Післямова, або Слово на врученні премії Антоновичів	250
Канада — українська сторона	253
«Слобожанський Великдень»	257
ОКРЕМІ МАТЕРІАЛИ	270
Статут Української Всесвітньої Координаційної Ради	270
Всесвітній центр українства	278
Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України	279
Звернення до всієї України	281